

THE
NOBEL
PRIZE

NOBELSTIFTELSEN
VERKSAMHETSBERÄTTELSE

•
2023

Ett globalt pris i tider av nationalism, ett pris för framsteg i tider av tillbakagångar

Vidar Helgesen, verkställande direktör för Nobelstiftelsen, lämnade sitt uppdrag i början av 2024.

FOTO: CLÉMENT MORIN

Nationalister i Sverige framställer minoriteter som att de inte är äkta svenskar och stämplar vissa som hot mot den svenska kulturen. I Ryssland hävdar nationalister att deras fosterland är överlägset i jämförelse med ett dekadent väst förstört av liberalism och moralisk urspårning. I Frankrike utnyttjas nationalistiska och religiösa strömningar för att aggressivt främja antisemitism.

Så var tidsandan för Alfred Nobel i de tre länder som formade honom mest. Nationalismen svepte över Europa – en nationalism som resulterade i två världskrig. Det var i detta samhällsklimat som Alfred Nobel bestämde att hans tillgångar skulle användas ”för mänsklighetens största nytta”. Han fastställde också att vid valet av pristagare skulle ”ingen hänsyn tas till nationalitet, utan att priset tilldelas de personer som förtjänar det mest, oavsett om de är skandinaver eller ej”. Detta var mycket kontroversiellt i Sverige på den tiden. Nobelpriset är förmodligen Sveriges

och Norges starkaste varumärke, men än viktigare är att Nobelpriset är en global symbol för vad mänskligheten kan åstadkomma när vi vågar korsa mentala, fysiska och nationella gränser. Nobelpristagare visar detta genom ett obehagligt sökande efter sanning och genom verkligt modiga handlingar.

Idag plågas vår värld återigen av destruktiv nationalism och brutala konflikter, förtryck av mänskliga rättigheter och friheter samt ett populistiskt krig mot vetenskapen och de som står upp för sanning. Nobelpriset är ett motgift mot dessa trender:

I en tid då desinformation är ett av de största hoten mot mänskligheten, har Nobels fredspris till Maria Ressa och Dmitrij Muratov gett kraft åt ansträngningar för att upprätthålla yttrandefrihet och sanningssökande.

I en tid då klimatvetenskap ofta förnekas eller åsidosätts, och populisterna och nationalister attackerar den omställning som behövs, har Nobelpriset delats ut till fysiker som utvecklat modeller som gör det möjligt för oss att mäta den globala uppvärmningen. Det har också gått till en rad forskare vars genombrott möjliggör den nödvändiga omvandlingen av energi, livsmedelssystem, tillverkning och transporter.

I en tid av förödande desinformations- och antivaccinationskampanjer som pågår delades Nobelpriset i fysiologi eller medicin 2023 ut till dem som möjliggjorde den snabba massvaccinationen under covid-pandemin.

I en tid med trakasserier av invandrare och mytbildning runt migration har litteraturpriset tilldelats Abdulrazak Gurnahs kompromisslösa genomlysning av flyktingars öde; och ekonomipriset till David Card vars forskning slog sönder myter och fann att invandring faktiskt kan bidra till högre inkomstnivåer i samhället.

Och i en värld som fortfarande präglas av förtryck och marginalisering av kvinnor har ekonomipriset hedrat Claudia Goldins arbete om kvinnor på arbetsmarknaden, Annie Ernaux författarskap som ofta skildrar den kvinnliga upplevelsen har tilldelats litteraturpriset – och inte att förglömma, fredspriset till den iranska människorättsaktivisten Narges Mohammadi.

Med andra ord: Nobelpriset fångar ögonblicket – även när det kräver att trender konfronteras. På det sättet fortsätter priset att leva upp till Alfred Nobels djärva avsikter att bidra till insatser för mänsklighetens största nytta. Priset är därmed en kraft för det goda: för fri vetenskap, det fria ordet, fria samhällen och fritt utbyte över gränserna.

Detta gör arbetet med Nobelpriset meningsfullt, oavsett om man är involverad i det noggranna arbetet med att välja ut värdiga pristagare, eller om man arbetar med den växande verksamheten som presenteras i denna verksamhetsberättelse, vilken handlar om att sprida den kunskap, den inspiration och det hopp som uttrycks genom Nobelpriset. När jag går vidare till nya äventyr i vetenskapens och mänsklighetens tjänst kommer jag fortsatt att uppmärksamma och hylla Nobelpriset och pristagarna samt med värme minnas de fina kollegorna från mina år vid rodret för Nobelstiftelsen.

På omslaget: vernissage på Nobelprismuseet för utställningen *Fungi – svampar i konst och vetenskap* den 29 september 2023.

TikTok-stjärnan, biologen och artisten Tarun Nayar, även känd som Modern Biology, använder elektroniska impulser från svampar och växter för att skapa musik. Under vernissagekvällen gjorde han en unik livespelning i museets bistro.

FOTO: NANA KADACHI

Skådespelaren Robert Fux läste högt under den internationella lärarkonferensen Nobel Prize Teacher Summit.

Innehåll

6	2023 års Nobelpristagare
14	Fira och förstå årets Nobelpris
16	Fungi – svampar i konst och vetenskap
18	Allt ljus på Nobelpriset
20	Korta nedslag från 2023
28	Internationella möten
32	Lärande och inspiration
34	Kvinna – Liv – Frihet
38	Ett hus för vetenskap, kultur och dialog
40	Alfred Nobel
42	De prisutdelande institutionerna
44	Nobelstiftelsen
46	Att engagera, inspirera och sprida kunskap
48	Höjdpunkter i december

Fysikpristagaren Anne L'Huillier, hemmahörande vid Lunds universitet, tog emot sitt Nobelpris från Carl XVI Gustaf i Konserthuset Stockholm den 10 december.

2023 års Nobelpristagare

I oktober varje år utser de Nobelprisutdelande institutionerna nya Nobelpristagare som belönas för sina bidrag till mänsklighetens största nytta. Nobelprisutdelningen äger sedan rum i Stockholm och Oslo den 10 december.

NOBELPRISET I FYSIK

tilldelades

PIERRE AGOSTINI
FERENC KRAUSZ
ANNE L'HUILLIER

”för experimentella metoder som genererar attosekundpulser av ljus för studier av elektrondynamik i materia”

De tre Nobelpristagarna i fysik belönades för sina experiment som gett mänskligheten nya verktyg för att utforska elektronernas värld inuti atomer och molekyler. Pierre Agostini, Ferenc Krausz och Anne L'Huillier har demonstrerat ett sätt att skapa extremt korta ljusblixtar, som kan användas för att urskilja de snabba förlopp där elektroner förflyttar sig eller ändrar sin energi.

Fysikpristagarna Ferenc Krausz, Anne L'Huillier och Pierre Agostini i samband med deras Nobelprisföreläsningar i Aula Magna på Stockholms universitet.

NOBELPRISET I KEMI

tilldelades

MOUNGI G. BAWENDI
LOUIS E. BRUS
ALEKSEY YEKIMOV

”för upptäckt och syntes av kvantprickar”

Nobelpriset i kemi år 2023 belönade upptäckten och utvecklingen av kvantprickar, nanopartiklar som är så små att storleken styr deras egenskaper. Dessa nanoteknikens minsta komponenter sprider numera sitt ljus från teveskärmar och LED-lampor. De kan också guida kirurger när de ska avlägsna tumörvävnad från kroppen, bland mycket annat.

Moungi Bawendi, Louis Brus och Aleksey Yekimov på Nobelprismuseet.

Katalin Karikó och Drew Weissman efter att ha gett sina Nobelprisföreläsningar i Aula Medica på Karolinska Institutet.

NOBELPRISET I FYSIOLOGI ELLER MEDICIN

tilldelades

KATALIN KARIKÓ
DREW WEISSMAN

”för deras upptäckter rörande nukleosid-basmodificeringar som möjliggjorde utveckling av effektiva mRNA-vacciner mot covid-19”

De belönade upptäckterna blev avgörande för utvecklingen av effektiva mRNA-vacciner mot covid-19 under den pandemi som drabbade världen i början av 2020. Pristagarnas banbrytande forskning har på ett fundamentalt sätt ändrat vår förståelse för hur mRNA samspelar med immunsystemet. Detta bidrog till den enastående snabba utvecklingen av vaccin under ett av vår tids största hot mot människors hälsa.

NOBELPRISET I LITTERATUR

tilldelades

JON FOSSE

”för hans nyskapande dramatik och prosa som ger röst åt det osägbara”

Jon Fosse föddes i Haugesund på norska västkusten. Hans författarskap på nynorska i olika genrer är synnerligen omfattande och består av ett fyrtiotal pjäser och en lång rad romaner, diktsamlingar, essäer, barnböcker och översättningar. Han är en av samtidens mest spelade dramatiker men har alltmer blivit uppmärksammad för sin prosa. Han debuterade som romanförfattare 1983 med den lika såriga som upproriska självordsboken *Raudt, svart*, som på många sätt satte tonen för författarskapet.

Jon Fosse efter Nobelprisutdelningen.

NOBELS FREDSPRIS

tilldelades

NARGES MOHAMMADI

”för hennes kamp mot förtrycket av kvinnor i Iran och hennes kamp för mänskliga rättigheter och frihet för alla”

Nobels fredspris 2023 tilldelades Narges Mohammadi för hennes kamp mot förtrycket av kvinnor i Iran. Hon har fått betala ett högt pris för sin modiga kamp. Hon har arresterats många gånger och dömts till totalt 31 års fängelse och 154 piskrapp. Den kamp som Narges Mohammadi och många andra i landet för handlar inte bara om kvinnors rättigheter, utan om frihet för hela landets befolkning. Narges Mohammadi var vid tillkännagivandet av 2023 års fredspris fortfarande fängslad.

Eftersom Narges Mohammadi var fängslad tog hennes barn Kiana och Ali Rahmani emot fredspriset i hennes ställe.

SVERIGES RIKSBANKS PRIS I EKONOMISK VETENSKAP TILL ALFRED NOBELS MINNE

tilldelades

CLAUDIA GOLDIN

”för att ha förbättrat vår förståelse av kvinnors arbetsmarknadsutfall”

Ekonomipristagaren Claudia Goldin var först med att ge en helhetsbild av kvinnors inkomster och deltagande på arbetsmarknaden genom århundradena. Hennes forskning belyser drivkrafterna bakom förändringarna och pekar på de huvudsakliga orsakerna till de skillnader mellan könen som kvarstår än i dag.

Claudia Goldin vid sitt tacktal på Nobelbanketten i Stockholms stadshus.

Stora idéer

”Detta pris betyder verkligen mycket. Det betyder mycket på grund av att det är ett pris för stora idéer och långsiktig förändring.”

Claudia Goldin

**KUNGL.
VETENSKAPS-
AKADEMIEN**
THE ROYAL SWEDISH ACADEMY OF SCIENCES

Ekonomipristagaren
Claudia Goldin höll
sin ekonomiprisföreläsning i Aula Magna på
Stockholms universitet.

Ett besök i fint sällskap

Av tradition besöker alla pristagare Nobelstiftelsen i slutet av Nobelveckan. Så även fysikpristagaren Pierre Agostini, som kom i sällskap av sitt barnbarn Mathieu.

Fira och förstå årets Nobelpris

Under Nobel Calling Stockholm bjöds stockholmarna in till ett rikt program för att fira och förstå årets Nobelpriser. Ett tjugotal aktiviteter hyllade kreativitet och framsteg som gör världen bättre.

Den första veckan i oktober blir årets Nobelpristagare uppringda och världens strålkastarljus riktas mot forskning, vetenskap, litteratur och fredsarbete. De nya Nobelpriserna uppmärksammades med direktsända tillkännagivanden på Nobelprismuseet och under evenemanget Crash Course på Södra Teatern deltog representanter från Nobelkommittéerna för att berätta om årets vetenskapliga priser. Senare under kvällen blev det Nobel-quiz med Josefin Johansson och Fritte Fritzon.

Två fredspristagare besökte museet under veckan. Dmitrij Muratov samtalade med Ingrid Carlberg och Åsa Wikforss om de växande hoten mot demokratin och vad som kan vända utvecklingen. Tawakkol Karman hade ett samtal med Carin Klaesson om mod, envishet och kampen för rättvisa.

Tillsammans med ett antal aktörer organiserades aktiviteter över hela stan. Bland mycket annat gavs program om AI, DNA från mammutar och upptäckten av HPV-virus. Dessutom kunde man besöka Karolinska Institutets zebra-fiskklubb och se en fusionsreaktor på Kungliga Tekniska högskolan.

Under evenemanget Fredsfredag diskuterades det nya fredspriset och dess roll i världen med bland andra Stefan Löfven. Andra höjdpunkter under veckan var samtalet om litteraturpriset med Anders Olsson från Svenska Akademien och Riksbankens samtal om ekonomipriset med ledamöter från ekonomipris-kommittén.

Under veckan hölls även en internationell lärarkonferens med temat *Teaching Knowledge – Learning Engagement*.

Dessutom anordnades en familjehelg med vetenskaplig underhållning i Nobelprisanda och en med fokus på litteratur. Nobel Calling Stockholm arrangeras av Nobelprismuseet i samarbete med Karolinska Institutet, Kungliga Tekniska högskolan, Röda Korsets Högskola, Stockholms stad, Stockholms stadsarkiv, Stockholms universitet och Sveriges Riksbank.

Under veckan invigdes även utställningen *Fungi – svampar i konst och vetenskap*. En utställning som utforskade svamparnas värld genom konstverk, designobjekt, mode och samtida vetenskaplig forskning.

FOTO: NANAKA ADACHI

Skolelever ställer frågor till experter i samband med de direktsända tillkännagivandena på Nobelprismuseet.

FOTO: NANAKA ADACHI

FOTO: CLÉMENT MORIN

Bild vänster: Museets vägg fylldes med meddelanden från besökare under Nobel Calling.

Bild höger: Under Crash Coursen medverkade kommittéledamöterna Anna Wedell, Ulf Danielsson och Pernilla Wittung Stafshede.

Den svampprydda klänningen i utställningen var designad av Daniel del Core och masken av konstnären David Åberg.

FOTO SAMTLIGA BILDER: NANAKA ADACHI

Fungi – svampar i konst och vetenskap

Under hösten utforskades svamparnas värld på Nobelprismuseet. I utställningen *Fungi – svampar i konst och vetenskap* gav konstverk, designobjekt, mode och samtida vetenskaplig forskning spännande infallsvinklar på svampar och deras betydelse.

Svamp har i alla tider fascinerat människan. De är varken växter eller djur men lever i symbios med båda. De finns överallt, runt omkring oss och inuti oss, men förblir allt som oftast osynliga. De senaste decennierna har vetenskapliga upptäckter visat hur deras underjordiska nätverk flätar samman ekosystem och formar vår värld. Men svampvärlden är fortfarande full av mysterier som återstår för vetenskapen att lösa.

Svamparnas gränsöverskridande natur med förmåga till symbios och transformation har i alla tider inspirerat konstnärer. Några av dem, vars verk visades i utställningen, var Carsten Höller, Olle Norås, Seana Gavin, Anna Dumitriu och konstnärskollektivet Marshmallow Laser Feast.

Även modevärlden hämtar inspiration från svamp, både när det gäller form och material. I utställningen representerades svamparnas intåg i modet av Balenciagas rock i vegeta-

biliskt skinn gjort av svamp, och av Daniel Del Cores svampprydda klänning, skapad för artisten Björk.

I populärkultur, litteratur och konst har svamp många gånger symboliserat tillgång till det kollektiva, det omedvetna och ett alternativt synsätt på omvärlden. Även inom forskarvärlden väcks frågan hur svampar kan förändra vårt sätt att förstå världen. Hur kan svampar växa flera hundra meter ner i berggrunden och vad kan detta säga om livets uppkomst? Skulle vi kunna bygga våra hus eller tillverka våra kläder av svamp? Och skulle psykedeliska svampar kunna bota depression?

Fungi – svampar i konst och vetenskap fick fina recensioner, stort medialt genomslag och lockade många besökare. Utställningen uppmärksammades i museets programverksamhet med samtal, konsert, föreläsningar och provning av innovativa svamprätter.

Närbild från ett verk av Carsten Höller, *Double Mushroom Vitrine (Forty-eightfold)*.

Allt ljus på Nobelpriset

Med ljusfestivalen Nobel Week Lights blir huvudstaden upplyst av både ljus och kunskap när Nobelprisbelönade upptäckter tolkas i ljusinstallationer.

För fjärde året i rad genomfördes den uppskattade ljusfestivalen under Nobelveckan i december.

Både Stockholms och Stadshusets historia uppmärksammades i en ljusinstallation som tog fasta på de Nobelpris som belönades samma år som Stadshuset bygges och visade hur huset kom på plats, tegelsten för tegelsten.

Flera konstverk var interaktiva. I *Kick it* kunde upp till tio besökare tillsammans leka och utforska hur ljuset rör sig genom att starta reaktioner där ljuset hoppade från boll till boll. Ljusets förflyttning påminner om elektronernas rörelser runt atomkärnan. *Kick it* gestaltade Nils Bohrs fysikpris 1922 om atomens struktur och strålning. Hans banbrytande atommodell skakade om den vetenskapliga världen i början av 1900-talet.

Magic Carpets 2023 vid Stadsmuseet bestod av en immersiv och interaktiv

ljusmatta som reagerade på besökarnas rörelser. Verket hyllade Nobelpriset och ledde besökarna på en poetisk resa genom en värld av vetenskapliga upptäckter och fredsinnsatser. Besökarnas rörelser fick projektionerna att vakna till liv och skapa nya fantasifulle kompositioner.

Konstverket *Green Sea Rising* syntes som en fyr på Storkyrkans torn. Det flödande ljuskonstverket var inspirerat av dikten "Sorgegondol nr 2" av Nobelpristagaren Tomas Tranströmer.

Festivalen erbjöd även ett brett program med guidade visningar på sex språk, ett silent disco och en fotoworkshop om hur man bäst tar effektfulla bilder nattetid. Den upplysta kajakturen lockade än en gång många paddlare till en stämningsfull tur där Stadshusets ljusinstallation kunde avnjutas från vattnet.

Verket *Diorama – The Black Hole* skapades av Valentine Isaeus-Berlin.

Ljusfestivalen har lockat allt fler stockholmare sedan lanseringen 2020. Senaste inräkningen vid Stadshuset visade på en markant ökning jämfört med året innan och antalet besök till festivalen 2023 estimeras till 730 000, jämfört med 475 000 året innan.

Ljuskonstverket *moonGARDEN* på Strömparterren skapades av kanadensiska Lucien.

Installationen *History in Light* av Les Ateliers BK projicerades på Stockholms Stadshus.

1 000

FOTO: JOHANNES GRANSETH

Nobelpristagare

Sedan 1901 har Nobelpriset och Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne delats ut till 1 000 personer och organisationer.

- Pristagare: 1 000
- Priskategorier: 6
- Prisbelönade kvinnor: 65
- Prisbelönade organisationer: 27
- Yngsta pristagaren: 17 år
- Äldsta pristagaren: 97 år

Nobelprisets sociala kanaler

- Nobelprize.org hade cirka 20 miljoner besök* under 2023.
- Under 2023 ökade räckvidd och engagemang i alla sociala medier i jämförelse med 2022.
- I slutet av 2023 nåddes mer än 9 miljoner följare i alla mediekanaler, vilket var en ökning på cirka 16 % per kanal jämfört med 2022.
- Under tillkännagivandena i oktober nåddes en genomsnittlig daglig räckvidd enligt följande: X/Twitter (122 miljoner visningar), Facebook (räckvidd 20 miljoner), Instagram (räckvidd 6,8 miljoner) och LinkedIn (6,1 miljoner unika visningar)
- På Nobeldagen den 10 december uppnåddes 2,2 miljoner visningar på X/Twitter och 1,5 miljoner visningar på LinkedIn.
- Videomaterial från Nobelveckan 2023 har resulterat i fler än 4,3 miljoner visningar fram till den 12 januari 2024.

* På grund av byte av statistisk modell är siffran en uppskattning. Ett besök på hemsidan kan innehålla flera sidvisningar.

Nobels Fredssenter nyinvigdes

På grund av renoveringsarbeten var Nobels Fredssenter stängt under större delen av 2023. I december öppnade man igen och välkomnade besökare till en nyrenoverad byggnad med utställningen *PEACE is POWER* av Yoko Ono.

FOTO: SHOMEI

Fungi

Nobelprismuseets utställning *Fungi – svampar i konst och vetenskap* blev en stor succé bland stockholmarna och kampanjen syntes runt om på stan.

Det här med att vara människa – en helt ny teaterföreställning

Under hösten växte en teaterföreställning fram på Nobelprismuseet. Skådespelarna Katarina Krogh och Fabian Hedlund skapade tillsammans med regissören Johan Bark och Nobelprismuseets curator Carin Klaesson en nyskapande uppsättning baserad på texter av Nobelpristagare i litteratur.

FOTO: CLEMENT MORIN

FOTO: NANAKA ADACHI

92 %

På Nobelprismuseet genomförs tre större publikundersökningar per år. Dessa visar att nära hälften av besökarna är i åldern 15–29 år, att personalens bemötande genomgående får mycket höga betyg och att hela 92 % skulle rekommendera sina vänner att besöka museet. Under 2023 ökade andelen besökare från Stockholm, särskilt under utställningen *Fungi*.

Diplom och medaljer

Alla Nobelpristagare får ett diplom och en Nobelprismedalj som levereras i en ask. Några av diplomerna innefattar ett konstverk. Konstverken i fysikdiplomen skapades av Elisabeth Biström, kemidiplomen av Lars Eje Larsson och konstnär för ekonomidiplomet var Anja Richardt Krabbe. Kalligrafin i fysikdiplomen och ekonomidiplomet skapades av Marie A. Györi och kalligrafin i kemidiplomen av Marianne Pettersson Sould. Kalligraf för medicin-diplomen och litteratur-diplomet var Susan Duvnäs.

Diplomen och medaljaskarna tillverkas av Leonard Gustafssons Bokbinderi i Stockholm och Nobelprismedaljerna tillverkas av Svenska Medalj i Eskilstuna. Konstverket i fredsdiplomet skapades av Häkon Bleken och kalligrafen av Christopher Haanes. Julius & Ørenberg Bokbinderi tillverkade diplomet och medaljasken till fredspriset. Fredsprismedaljen tillverkas av det Norske Myntverket.

FOTO: CLEMENT MORIN

Förrätten bestod av gulbeta bakad med alger och salt samt kräm på alger från västkusten serverad med kärnmjök, krontill och störröm.

FOTO: CLÉMENT MORIN

Bankett med guldkant

Kocken Jacob Holmström ansvarade för både för- och varmrätt till årets Nobelbankett, där båda rätterna gick i havets tecken. Till varmrätt serverades torskrygg färserad med kungskrabba, en kålrabbirulle och stekt kroppkaka.

Annie Hesselstad var tillbaka för att göra desserten som bestod av bakad chokladkräm och en lingonkompott smaksatt med tjärsirap samt chokladsablé, lingonsmörkola, maräng och en frisk parfait.

Nobel Calling Space

Den 11 december kopplades Nobelprismuseet ihop med den internationella rymdstationen (ISS) i ett unikt livesamtal mellan Nobelpristagarna Ferenc Krausz och Mounji Bawendi och den danske astronauten Andreas Mogensen.

Den svenske astronauten Marcus Wandt, som förberedde sig för sitt rymduppdrag, skickade en hälsning från NASA:s träningscenter i USA.

Evenemanget genomfördes i samarbete med European Space Agency.

FOTO: NANKA ADACHI

Fredagskvällar som inspirerar

Under fredagskvällarna firar Nobelprismuseet in helgen med konserter, mat- och dryckesprovningar, quiz och samtal med experter kring Nobelprisernas ämnesområden.

Med ett brett programutbud skapas spännande möten mellan kultur, vetenskap, konst och dagsaktuella ämnen. 2023 års program bjöd på Nobelpristagarbesök, konsertupplevelser, teater, quizkväll, champagneprovning, forskarmingel, DJs och perfor-

mancekonst bland mycket annat. Programkvällarna äger rum i Bistro Nobel som alltid komponerar en festlig fredagsmeny.

Dessutom erbjuder museet ett medlemskap som innefattar gratis inträde till museet, förtur till programpunkter, rabatterat pris på biljetter och gratis entré på många aktiviteter. Ett medlemskap ger tillgång till en värld av lärande och minnesvärda upplevelser.

© JOHAN JÄRNESTA/KUNGL. VETENSKAPSAKADEMIEN

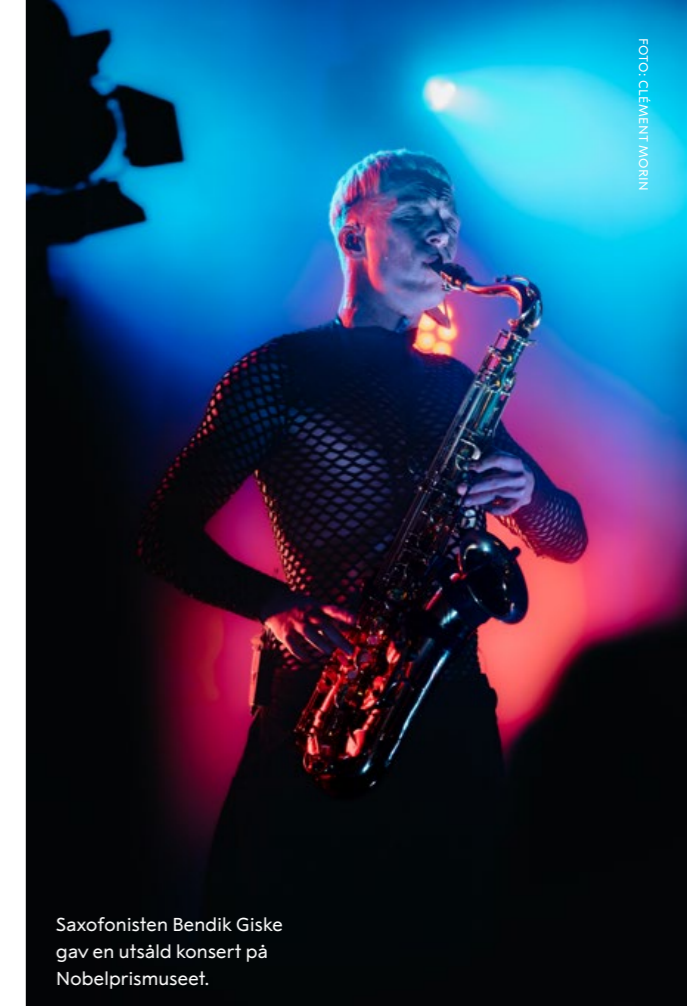

Illustration till lektionen om Sveriges riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne 2023 som handlar om kvinnors roll på arbetsmarknaden. Pristagaren Claudia Goldin är här avbildad med sin golden retriever.

Nobelprislektionen

Nobelprislektionen publiceras bara ett dygn efter att varje nytt Nobelpris har tillkännagivits och gör det enkelt för lärare att undervisa om de belönade insatserna. Det finns även en lektion om Nobelpriset och Alfred Nobel samt olika temalektioner.

Varje lektion är cirka 45 minuter lång och innehåller bildspel med lärarmanus, elevblad med frågor, en kort film och en enkel lärarhandledning.

Saxofonisten Bendik Giske gav en utsäld konsert på Nobelprismuseet.

1,2 miljoner

Denna reel, där 2023 års fysikpristagare Anne L'Huillier blir firad av studenter och kollegor, har visats 1,2 miljoner gånger på Instagram och nått 1,1 miljoner konton. Den har fått mer än 70 000 likes, sparades mer än 2 000 gånger och har fått 1 000 kommentarer.

Nobel Creations

Nobelpriserna 2023 gav nya perspektiv på tillvaron och inspirerade studenter på Beckmans Designhögskola att skapa unika modekreationer.

I utställningen Nobel Creations tolkade studenterna mRNA-vaccin, attosekunder, nanopartiklar av halvledarmaterial, Jon Fosses författarskap, forskning om kvinnors förutsättningar på arbetsmarknaden samt kampen mot förtryck av kvinnor i Iran. Resultatet blev sex starka modegestaltningar.

Medicinpristagaren Katalin Karikó med den kreation som inspirerats av just medicinpriset i utställningen Nobel Creations.

FOTO: NANAKA ADACHI

Nelly Sachs resväska donerades till Nobelprismuseet

En gåva med en stark berättelse överlämnades till Nobelprismuseet i april. Litteraturpristagaren Nelly Sachs resväska påminner oss om Europa under andra världskriget och flykten som tog mor och dotter från nazisternas terror i Berlin till Sverige. Innehållet i resväskan var det enda de fick med sig.

Gåvan lämnades över till museet av författaren Aris Fioretos som haft väskan de senaste femton åren. På bilden syns han tillsammans med Elin Granberg, Carin Klaesson och Erika Lanner från Nobelprismuseet.

281 000

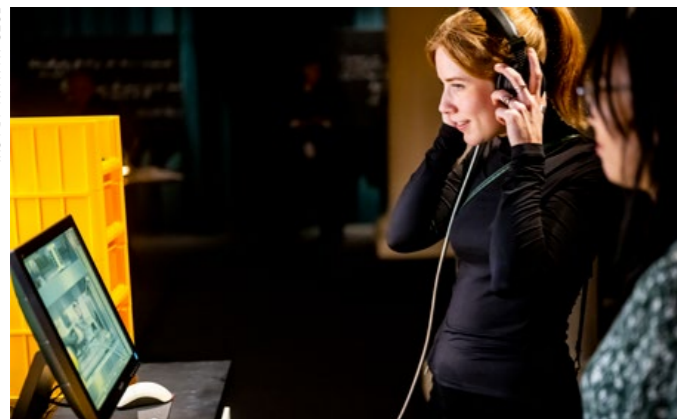
Så många lyssningar har podcasten *Idéer som förändrar världen* sedan lanseringen i oktober 2020.

Vid årsskiftet 2023 hade podden, där Nobelprisexperten Gustav Källstrand möter forskare, författare och experter, 9 881 prenumeranter.

Under 2023 medverkade bland andra författaren Camilla Läckberg

FOTO: CLÉMENT MORIN

Nobel Prize Laureate Network

Under 2023 skedde en framgångsrik lansering av Nobel Prize Laureate Network – Nobelstiftelsens nätverk för Nobelpristagare. Det kommer öka möjligheterna för pristagarna att komma i kontakt med varandra, utbyta erfarenheter och kunskap. Nätverket kommer också underlätta kontakterna med Nobelsfären så att pristagarna både kan delta och engagera sig i de många aktiviteter som arrangeras på olika håll.

Nätverket kommer stimulera till ökad dialog pristagare emellan samt stärka möjligheterna för dem att inspirera till hopp, mod och sökande efter ny kunskap och innovation.

FOTO: CLÉMENT MORIN

Till mänsklighetens största nytta

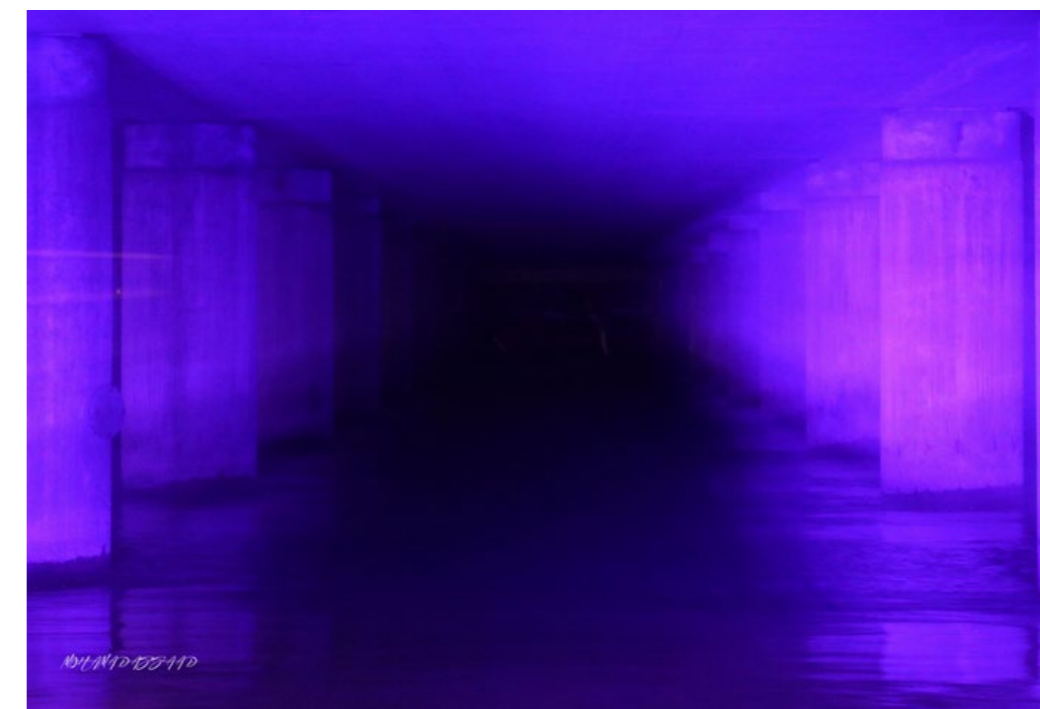
Utställningen *Från idé till Nobelpris* visades på Nobelprismuseet mellan februari och augusti. Där utforskades och hyllades arbetet, idéerna och dialogerna som lett fram till vetenskapliga upptäckter, nya berättelser och genombrott till mänsklighetens största nytta, som Alfred Nobel skrev i sitt testamente. Under hösten visades utställningen på Malmö museum.

Vinnarbild Nobel Week Lights

Bland över 400 tävlingsbidrag vann fotografen Mohamad Assaads bild ljusfestivalen Nobel Week Lights fototävling.

”Konstverket utstrålade något djupt, mörkt och okänt samtidigt som det omgavs av ett hoppfullt ljus”, säger Mohamad Assaad som fotograferade verket *[re|in]verse* av Jaime Reyes och kollektivet re|thread.

Mohamad har studerat media och arbetar sedan 2014 som frilansfotograf för olika redaktioner. Intresset för fotografi väcktes tidigt genom hans far som också arbetade som fotograf och journalist.

Nobel Prize Summit 2023

Truth, Trust and Hope

Tredagarsmötet Nobel Prize Summit 2023 ägde rum i Washington DC den 24–26 maj och kunde även följas digitalt. Deltog gjorde Nobelpristagare, experter, företagsledare, beslutsfattare, lärare och ungdomar från hela världen, för att undersöka hur spridningen av desinformation kan bekämpas samt hur förtroendet för vetenskap och samhället i stort kan återuppbyggas.

Talare var bland andra Nobelpristagarna Maria Ressa (bild), Saul Perlmutter och Muhammad Yunus. Mötet anordnades av den amerikanska vetenskapsakademien National Academy of Sciences och Nobelstiftelsen.

Internationella möten

Vid flera tillfällen under året sammanfördes Nobelpristagare, världsledande forskare och andra experter i möten för att främja internationell debatt kring ett aktuellt, vetenskapsrelaterat ämne.

Tredagarsmötet Nobel Prize Summit 2023 ägde rum i Washington DC den 24–26 maj under titeln *Truth, Trust and Hope* och kunde även följas digitalt.

Deltog gjorde Nobelpristagare, företagsledare, beslutsfattare, lärare och ungdomar från hela världen, för att undersöka hur man kan bekämpa spridningen av desinformation samt återuppbygga förtroendet för vetenskapen och samhället i stort. Talare var bland andra Nobelpristagarna Maria Ressa, Saul Perlmutter och Muhammad Yunus. Genom Nobel Prize Inspiration

Initiative sammanförs Nobelpristagare med universitetsstudenter världen över för att dela med sig av inspiration och erfarenheter. Dessa möten sker oftast genom att Nobelpristagarna besöker universitet och forskningscenter, men de kan även vara digitala. Under 2023 deltog medicinpristagarna Edvard Moser i Italien och Peter Ratcliffe i Polen.

Under formatet Nobel Prize Dialogue arrangerades möten i Seoul och Madrid. I Seoul låg fokus på framtidens lärande. Det hölls även ett förmöte i Sydney inför mötet *Future Decision Making* som kommer äga rum där i oktober 2024.

Nobel Week Dialogue gick av stapeln den 9 december på Svenska Mässan i Göteborg. Detta årliga evenemang under Nobelveckan bjuder in till diskussioner både på plats och online, denna gång med fokus på migration. Här samtalade Nobelpristagare med några av världens mest framstående experter.

Tre Nobelpristagare som deltog delade sina personliga erfarenheter: litteraturpristagaren Abdulrazak Gurnah, fysikpristagaren Steven Chu och medicinpristagaren Ardem Patapoutian.

FOTO: UNIVERSITY OF PAVIA

FOTO: UNIVERSITY OF WARSAW

FOTO: ANNA SVANBERG

Ovan till vänster: Under eventet Nobel Prize Inspiration Initiative i Italien deltog medicinpristagaren Edvard Moser.

Ovan till höger: Även i Polen anordnades ett Nobel Prize Inspiration Initiative – i närvaro av ett stort antal studenter.

Vänster: Medicinpristagaren Ardem Patapoutian deltog i Nobel Week Dialogue som gick av stapeln på Svenska Mässan i Göteborg.

Migration i fokus

Mänskligheten har i alla tider varit i rörelse. Samhällen har ständigt formats och omformats av migration.

Allt tyder på att de faktorer som driver människor att söka ett nytt liv någon annanstans kommer att öka i framtiden. Oavsett om det är på grund av svält, krig, klimatförändringar eller en önskan om ett tryggare liv, kommer människor alltid att vara migranter.

Under Nobel Week Dialogue 2023, med titeln *The Future of Migration*, samlades forskare och experter för att samtala om migrationens framtid.

Nobelpristagarna Abdulrazak Gurnah, Steven Chu och Ardem Patapoutian möttes i ett samtal om erfarenheter av migration.

Lärande och inspiration

Nobelpriset kan inspirera människor att söka kunskap, ställa frågor och vilja förstå och förbättra världen. I denna anda arrangerar vi många möten mellan studenter och Nobelpristagare, lärare och forskarsamhället.

Nobel Prize Teacher Summit

Under den återkommande internationella lärarkonferensen Nobel Prize Teacher Summit i Stockholm möts lärare, Nobelpristagare, forskare och fredsaktivister för att diskutera och utforska ämnen som rör undervisning och lärande.

Lärare från över trettio länder, som USA, Vietnam, Bolivia, Belarus och Zimbabwe, har deltagit. År 2023 var temat *Teaching Knowledge – Learning Engagement* och man diskuterade kunskapens väsentliga roll som en förutsättning för engagemang, aktivism och att bygga hållbara demokratiska samhällen. Konferensens fokus var frågan om vilken roll lärare kan spela för att främja engagemang.

Deltog gjorde bland annat fredspristagarna Tawakkol Karman (bild) och Dmitrij Muratov.

Fredspristagaren Tawakkol Karman talade om mod, envishet och kampen för rättvisa.

Forskarhjälp

I Forskarhjälp sammanför Nobelprismuseet lärare, högstadieelever och forskare. 2023 års projekt *Tångskogsjakten* handlade om att kartlägga hur Östersjön förändras och kan påverkas av klimatförändringarna genom att undersöka blåstången och dess ekosystem.

Genom att delta i projektet ges elever möjlighet att få en djupare förståelse för forskningsprocessen genom att själva vara en del i denna – från insamling av material och data till att sammanställa och kommunicera sina forskningsresultat på en poster. Eleven och läraren blir genom deltagandet i *Tångskogsjakten* engagerade i ett högst relevant forskningsprojekt.

Forskarhjälp tilldelades årets pedagogiska pris som delas ut av Föreningen för pedagogisk utveckling i svenska museer.

Elever från Värmdö skärgårdsskolor/Runmarö skola som deltog i Forskarhjälp.

Nobel Prize Inspiration Initiative

Genom the Nobel Prize Inspiration Initiative sammanförs Nobelpristagare med universitetsstudenter världen över för att dela med sig av inspiration och erfarenheter.

Mötena sker oftast genom att Nobelpristagarna besöker universitet och forskningscenter, men de kan även vara digitala. Under 2023 anordnades två evenemang, med medicinpristagarna Edvard Moser i Italien och Peter Ratcliffe i Polen.

Science Today

Science Today är ett populärt format som är del av fredagskvällarna på Nobelprismuseet. Programmet görs i samarbete med Karolinska Institutet, Kungliga Tekniska högskolan, Stockholms universitet och Chalmers tekniska högskola.

Genom olika teman tas temperaturen på vetenskapen under en afterwork där doktorander och postdoktorander presenterar sin forskning på scen. Efter samtalen fortsätter nätverkande mingel i Bistro Nobel, med mat, dryck och DJs.

Kvinna – Liv – Frihet

Nobels fredscenter i Oslo använder Nobels fredspris och fredspristagarnas idéer och arbete för att engagera och inspirera stora och små förändringar som bidrar till att göra världen till en bättre och fredligare plats.

På grund av renoveringsarbeten var Nobels Fredssenter stängt under större delen av 2023. I december öppnade man igen och välkomnade besökare till en nyrenoverad byggnad med utställningen *PEACE is POWER* av Yoko Ono, en världsledande konstnär och fredsaktivist som fyllt 90. Utställningen *PEACE is POWER* innehöll några av hennes mest kända konstverk, som bjöd in besökare att engagera sig genom att följa Onos egna instruktioner.

Nobels fredspris 2023 tilldelades Narges Mohammadi för hennes kamp mot förtrycket av kvinnor i Iran och hennes kamp för mänskliga rättigheter och frihet för alla. Fredsprisutställningen *Woman – Life – Freedom* berättade historien om Narges Mohammadi genom hennes egna ord och bilder.

Från sin fängelsecell i Iran skrev hon texter exklusivt för utställningen. I tio brev berättar hon om viktiga händelser i sitt liv. Bilderna från Narges

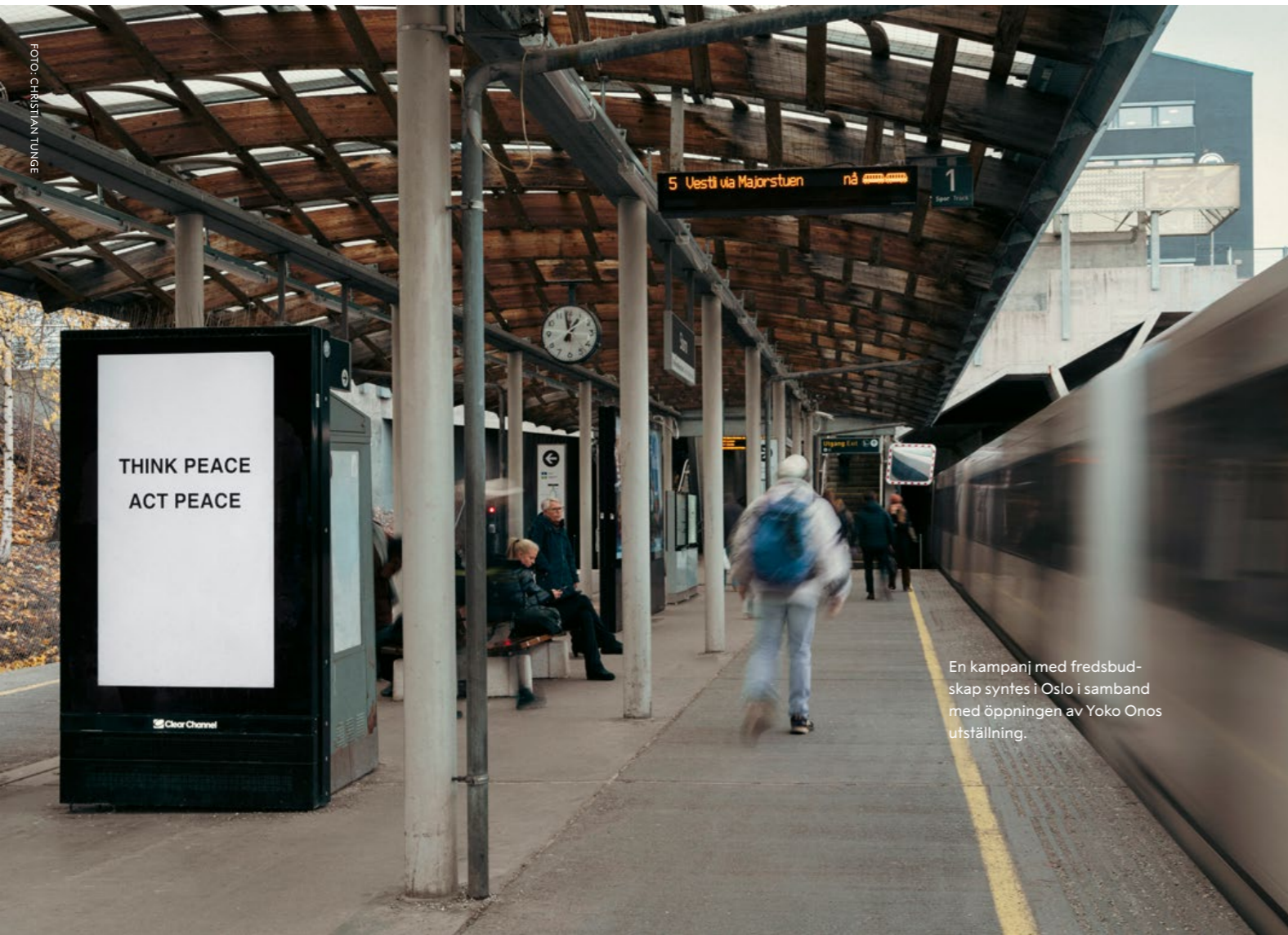
Mohammadis liv är lånade från hennes familj. Utställningen invigdes av Mohammadis man och två barn den 12 december.

I slutet på sommaren arrangerades Nobel Peace Conference med titeln *Human Rights Heroes* på Nasjonalmuseet. Konferensen firade människorättsförsvarens prestationer, identifierade de risker de står inför och uppmanade till åtgärder för att stödja deras arbete.

Fredsprisutställningen *Woman – Life – Freedom* berättade historien om Narges Mohammadi genom hennes egna ord och bilder.

FOTO: JOHANNES GRANSETH

En kampanj med fredsbudskap syntes i Oslo i samband med öppningen av Yoko Onos utställning.

FOTO: CHRISTIAN TUNGE

Fredspristagaren Rigoberta Menchú Tum samtalade med den samiska aktivisten Ella Marie Hætta Isaksen på Nobel Peace Conference.

FOTO: JOHANNES GRANSETH

Fredspris- utdelningen

Nobels fredspris 2023 tilldelades Narges Mohammadi för hennes kamp mot förtrycket av kvinnor i Iran och hennes kamp för mänskliga rättigheter och frihet för alla. Hon har fått betala ett högt pris för sin modiga kamp. Hon har arresterats många gånger och dömts till totalt 31 års fängelse. När fredspriset delades ut i Oslo rådhus på Nobeldagen var Mohammadi fortfarande fängslad och hennes barn Kiana och Ali Rahmani tog emot priset i hennes ställe.

FOTO: CLEMENT MORIN

Mads Quistgaard, Creative Director på Urgent.Agency Copenhagen, var en av talarna under Nobel Center Talk #4.

Ett hus för vetenskap, kultur och dialog

“Platsen kommer bli Stockholms nya hjärta. Jag skulle säga att detta är ett historiskt ögonblick. Slussen har under många år varit en knutpunkt för trafik men nu ska platsen i stället ha människan i fokus.”

Torleif Falk, stadsarkitekt i Stockholm

FAKTA

- Nobel Center kommer att bjuda in till en bred publik verksamhet med utställningar, skolprogram, föreläsningar och samtal om framtidens stora frågor. Den publika verksamhet som bedrivs runt om i världen, digitalt och på Nobelprismuseet i Gamla stan, kommer att vidareutvecklas och skalas upp inför öppningen av ett Nobel Center.
- Erling-Perssons Stiftelse samt Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse finansierar byggnationen tillsammans med Nobelstiftelsen.
- Arkitekt för Nobel Center är David Chipperfield Architects.
- Byggstarten är planerad till 2027. Invi- gning kan komma att ske under 2031.

Under 2023 tog planerna på ett Nobel Center viktiga kliv framåt. David Chipperfield Architects vidareutvecklade utformningen av huset som ska ligga längs Stadsgårdskajen vid Slussen i Stockholm. Ett omfattande arbete lades ned på en hållbarhetsstrategi med förslag på hur projektet ska arbeta med allt ifrån materialval till energilösningar och tekniska system. Fyra Nobel Center Talks genomfördes under året. Det är en serie programaktiviteter som undersöker Nobel Centers betydelse i staden, regionen, landet och utifrån den internationella kontexten. Ett viktigt nätverksarbete där kunskap och erfarenheter tillförs projektet.

Årets samtal fördjupade sig i frågor om hur ett levande stadsliv kan skapas vid Slussen och med vilken röst Nobel Center ska kommunicera. Många insiktsfulla inspel kom från olika experter. Under Nobelveckan hölls ett Nobel Center Talk med fyra Nobelpristagare på plats. Vid rundabords- samtalet delade pristagarna med sig av förväntningar, idéer och initiativ som de skulle vilja se i det framtida huset.

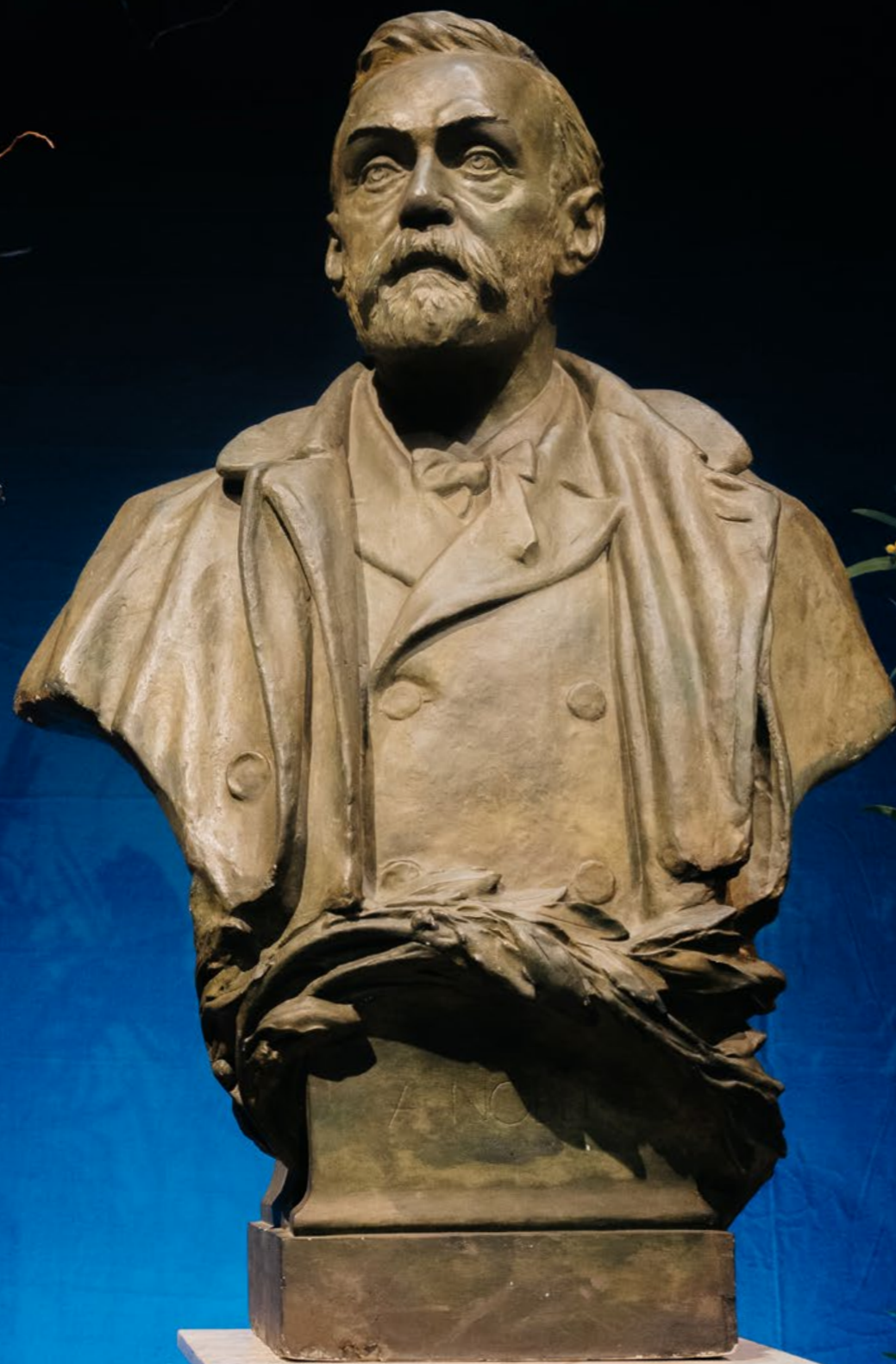
FOTO: ANNA SVANBERG

Under Nobelveckan överlämnade Katalin Karikó sin favoritpipett till Nobelprismuseet. Det är det instrument som hon använt mest under sitt forskarliv. Museets samling av föremål speglar Nobelprisets olika ämnesområden och pristagarnas verksamheter, intressen och personligheter. De visas upp på museet idag och kommer i framtiden att ställas ut i Nobel Center.

Alfred Nobel

FOTO: CLEMENT MORIN

Uppfinnaren, entreprenören och den framgångsrike affärsmannen Alfred Nobel byggde upp en enorm förmögenhet som han valde att testamentera till dem som gjort mänskligheten den största nytta. Priset skulle belöna framstående insatser inom de olika områden som engagerade honom mest under hans livstid.

Alfred Nobel föddes i Stockholm 1833. Hans far Immanuel var uppfinnare och ingenjör. Modern Andrietta beskrevs som driftig och intelligent och hon fick försörja familjen när Immanuel efter en konkurs begav sig till Ryssland. Bröderna Nobel fick en förstklassig utbildning av privatlärare, och vid 17 års ålder behärskade Alfred fem språk; svenska, ryska, engelska, franska och tyska.

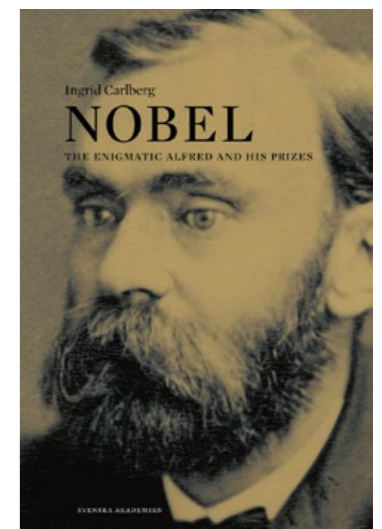
När Alfred studerade kemi hos professor T. J. Pelouze i Paris kom han i kontakt med nitroglycerin, som uppfanns av italienaren Ascanio Sobrero. Det var en högexplosiv vätska som ansågs alltför farlig för att vara användbar. Alfred Nobel återvände till Sverige och började snart experimentera med nitroglycerin, både med dess framställning och med att göra ämnet tillförlitligt nog att använda i industrin. Arbetet var farligt, och vid en olycka dödades flera personer, däribland hans yngre bror Emil.

Slutligen löste Alfred Nobel problemet med den svårhanterliga vätskan genom att blanda den med en sorts sand, kiselguhr. Resultatet blev en formbar massa, som var lätt att paketera och som kunde fraktas och hanteras på ett säkert sätt. Den patenterades 1867 under namnet dynamit. Med patenteringen av dynamit i olika former tillsammans med tändhatten, vilken han uppfunnit tidigare,

kom det stora tekniska och industriella genombrottet. Alfred Nobel ledde en snabb industriell exploatering av sina uppfinningar och byggde upp fabriker och laboratorier över hela världen – Vinterviken i Sverige, Krümmel i Tyskland och Ardeer i Skottland var några av de första. Sammanlagt startades drygt 90 fabriker i 20 länder och vid sin död hade Alfred Nobel hela 355 patent.

Alfred Nobel var en man av sin tid som förkroppsligade flera av upplysningens centrala idéer, både i sin praktiska verksamhet och i sitt tänkande. Han vävde samman sina religiösa tvivel med tron på naturvetenskapen, han var en sann teknikoptimist och entreprenör som deltog aktivt i industrialiseringsprocessen.

Alfred Nobel avled den 10 december 1896 i sitt hem i San Remo, Italien och det blev stor uppståndelse när hans testamente offentliggjordes. Han hade angivit att större delen av hans förmögenhet skulle användas till att belöna framstående insatser inom fysik, kemi, fysiologi eller medicin, litteratur och fred. Testamentet ifrågasattes av släktingar, myndigheter i ett flertal länder och av Sveriges kung Oscar II. Efter några års komplicerade processer, ledda av testamentsexekutorerna Ragnar Sohlman och Rudolf Lilljequist, kunde Nobelstiftelsen bildas år 1900 och året därpå delades de första Nobelprisen ut.

Den gåtfulle Alfred Nobel
Författaren och journalisten Ingrid Carlberg skrev en uppmärksam bok om Alfred Nobel som nominerades till Augustpriset för bästa svenska fackbok 2019. Boken har nu givits ut på en rad språk, bland annat engelska.

De prisutdelande institutionerna

I sitt testamente anger Alfred Nobel vilka institutioner som ska utse pristagare inom respektive prisområde. Han väljer förmodligen de akademiska institutioner i samhället som han anser mest lämpade för uppgiften. Alfred Nobel är däremot mindre specifik när det gäller den organisation som ska förvalta pengarna. Det som sedermera blev Nobelstiftelsen omnämns i testamentet endast som en fond.

Nobelprisets internationella särställning beror i stor utsträckning på de prisutdelande institutionernas sekelånga oberoende arbete med att utse Nobelpristagare. Att man i det här arbetet har engagerat framstående kompetens inom de egna organisationerna och omfattande internationell expertis har spelat en avgörande roll.

Kungl. Vetenskapsakademien utser Nobelpristagarna i fysik och kemi. Dessutom utser Kungl. Vetenskapsakademien mottagarna av Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne, instiftat 1968 i samband med Riksbankens 300-årsjubileum. Akademien har cirka 450 svenska och cirka 175 utländska ledamöter. Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet utser Nobelpristagarna i fysiologi eller medicin. Nobel-församlingen har 50 ledamöter. Svenska Akademien utser Nobelpristagarna i litteratur. Akademien har 18 ledamöter. Samtliga dessa institutioner utser särskilda Nobelkommittéer med tre till fem ledamöter, en sekreterare och i vissa fall även adjungerade.

Nobelkommittéerna bearbetar nomineringarna till respektive Nobelpris och gör omfattande utredningar angående ett urval av de nominerade. De lägger därefter fram sitt förslag avseende Nobelpristagare för respektive pris-

utdelande institution. Själva beslutet om vilka som ska tilldelas Nobelpris fattas således inte av Nobelkommittéerna utan av den prisutdelande institutionens samtliga ledamöter.

När det gäller fredspriset hänvisar Alfred Nobel i sitt testamente till Stortinget i Norge. De utser de fem ledamöter som bildar Norska Nobelkommittén. Norska Nobelkommittén skiljer sig från övriga prisutdelande institutioner på så sätt att den ansvarar både för utredningsarbetet och prisbeslutet.

I september varje år skickar respektive Nobelkommitté ut individuella inbjudningar till tusentals ledamöter av akademier, universitetsprofessorer och andra vetenskapsutövare i ett stort antal länder, tidigare pristagare, ledamöter i parlamentariska församlingar, med flera. Valet av adressater sker på ett sådant sätt, att så många länder och universitet som möjligt blir representerade över tid. När det gäller Nobels fredspris är det en betydligt bredare krets som kan nominera utan att få en inbjudan från Norska Nobelkommittén. Detta nomineringsförfarande skiljer Nobelpriset från många andra priser där det är den ansvariga kommittén som utser både nominerade och pristagare. De som har fått en inbjudan får möjlighet att föreslå Nobelpriskandidater för det kommande året. Förslagen, som är konfidentiella, ska vara kommittéerna tillhanda senast den 31 januari det år prisförslaget gäller. Till skillnad från många andra priser betyder inte en nominering att en person eller institution har fått någon form av godkännande av en Nobelkommitté. Rutinerna kan variera något mellan de olika Nobelkommittéerna men urvalsprocessen är i stora drag densamma för alla pris-kategorier. Man kontrollerar först att

nomineringarna har skickats in av personer som faktiskt har rätt att nominera. Eftersom en nominering bara är giltig för innevarande år är det vanligt att vissa kandidater föreslås gång på gång. Vissa kandidater föreslås också av flera olika nominerare under samma år. Nomineringarna registreras och sammanställs i en lista. Listan bearbetas i olika faser under våren och består till en början av ett större urval som sedan reduceras. Om återstående kandidater gör man utredningar med assistans av inhemska och utländska experter. Under sommaren sammanställer Nobelkommitténs medlemmar en omfattande rapport om den eller de kandidater som föreslås för årets Nobelpris. Förslaget presenteras för ledamöterna i den prisutdelande institutionen under september månad. Det slutgiltiga valet av Nobelpristagare sker genom en omröstning. Prisbeslutet tillkännages på respektive prisutdelande institution omedelbart efter omröstningen, vanligen under första hälften av oktober. Alla dokument kopplade till nomineringsförfarandet och utredningsarbetet är sekretessbelagda i 50 år.

Mer information om de prisutdelande institutionerna finns på deras webbplatser:
www.kva.se
www.nobelprizemedicine.org
www.svenskaakademien.se
www.nobelpeaceprize.org

FOTO: GEIR ANDERS RYBAKKEN ØRSLIEN

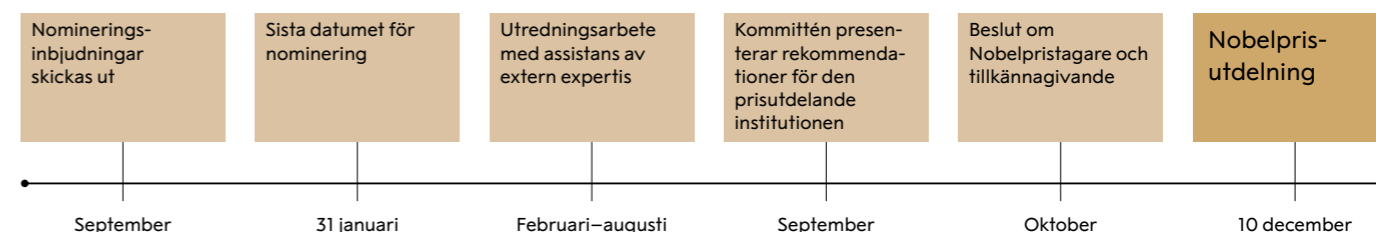
Berit Reiss-Andersen, ordförande i Norska Nobelkommittén, tillkännagav att 2023 års fredspris tilldelats Narges Mohammadi den 6 oktober och fick sedan svara på frågor från media.

FOTO: NANAKA ADACHI

Nobelprisutdelningen i Konserthuset Stockholm på Nobeldagen den 10 december. Professor Kerstin Enflo, medlem av ekonomipriskommittén, gav ett presentationstal för Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne 2023 som tilldelades Claudia Goldin.

Val av Nobelpristagare

Nobelstiftelsen

Nobelstiftelsen är en privat stiftelse som upprättades år 1900 med utgångspunkt i Alfred Nobels testamente och den grundstadga som fastställdes i anslutning till testamentet. Nobelstiftelsens primära syfte är att säkra att intentionerna i testamentet uppfylls. Stiftelsen ansvarar för att förvalta Alfred Nobels förmögenhet på ett sådant sätt att den ekonomiska basen för Nobelpriset säkras i ett långsiktigt perspektiv och oberoendet garanteras för de Nobelprisutdelande institutionerna i deras arbete med att utse pristagare. Vidare är det Nobelstiftelsens uppdrag att stärka Nobelprisets position genom att förvalta och utveckla de varumärken och immateriella tillgångar som har byggts upp under Nobelprisets drygt hundraåriga historia.

Nobelstiftelsen har ett övergripande ansvar för Nobelveckan i december i Stockholm. Det är en vecka med omfattande program för Nobelpristagarna som vanligtvis kulminerar i Nobelprisutdelningen och Nobelbanketten den 10 december. Båda dessa evenemang planeras och genomförs av stiftelsen. Norska Nobelinstitutet instiftades 1904 och fungerar som Norska Nobelkommitténs sekretariat. Institutet administrerar aktiviteterna kring utdelandet av Nobels fredspris, som presskonferens, prisutdelning och bankett i Oslo.

Nobelstiftelsens verksamhet finansieras i allt väsentligt av det kapital Alfred Nobel lämnade efter sig. Marknadsvärdet på Nobelstiftelsens totala investerade kapital uppgick vid slutet av 2023 till 6 233 mkr. Placeringskapitalets exponering var 52 % mot aktiefonder, 9 % fastighets- och infrastruktur-fonder, 17 % räntebärande tillgångar och kassa, 20 % alternativa tillgångar samt 2 % upplupet resultat av valutasäkringar. I slutet av 2022 beslutade Nobelstiftelsen att dess fastighet i Oslo skulle avyttras till Norska Nobelinstitutet. Försäljningen genomfördes i början av 2023 och fastigheten såldes för 73 miljoner kronor.

Under 2023 uppgick den totala summan för samtliga Nobelpris och verksamhetens kostnader till 126,1 mkr. Den fördelar sig på fyra huvudkategorier; priserna 55 mkr, ersättningarna till prisgrupperna 28,2 mkr, Nobelveckan i Stockholm och Oslo 22,9 mkr samt administration m.m. 20,0 mkr.

Nobelprisen höjdes 2023 från 10 mkr till 11 mkr per pris.

Närmare information om Nobelstiftelsens ekonomiska förvaltning finns i stiftelsens årsredovisning för 2023 som publicerats på nobelprize.org. De Nobelprisutdelande institutionerna Kungl. Vetenskapsakademien, Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet, Svenska Akademien samt Norska Nobelkommittén, utser för två kalenderår i sänder femton ledamöter till Nobelstiftelsens fullmäktige. Av dessa väljer Vetenskapsakademien sex representanter och de övriga prisutdelarna vardera tre. Utöver dessa ledamöter utser Vetenskapsakademien fyra och övriga prisutdelare två suppleanter. Fullmäktiges viktigaste uppgift är att utse Nobelstiftelsens styrelse och granska Nobelstiftelsens verksamhet och bokslut. Nobelstiftelsens styrelse, som har sitt säte i Stockholm, består av sju ledamöter och två suppleanter. Styrelseledamöter och suppleanter väljs för en period av två år i taget. Styrelsen väljer inom sig ordförande, vice ordförande och verkställande direktör.

Att engagera, inspirera och sprida kunskap

Nobelpriset belönar vetenskap, humanism och fredsarbete. Det är en av de centrala tankarna i Alfred Nobels testamente och det genomsyrar även den utåtriktade verksamhet som har utvecklats med syfte att engagera, inspirera och sprida kunskap till en bred allmänhet baserat på Nobelpriset och Nobelpristagarnas upptäckter.

STYRELSER 2023

NOBELSTIFTELSEN

Nobelstiftelsen är en privat stiftelse som upprättades år 1900 med utgångspunkt i Alfred Nobels testamente och de grundstadgar som fastställdes i anslutning till testamentet. Nobelstiftelsens primära syfte är att säkra att intentionerna i testamentet uppfylls.

- Astrid Söderbergh Widding, ordförande, professor, rektor för Stockholms universitet
- Berit Reiss-Andersen, advokat, vice ordförande samt ordförande i Norska Nobelkommittén
- Hans Ellegren, professor, Kungl. Vetenskapsakademiens ständige sekreterare
- Vidar Helgesen, jur. kand, vd för Nobelstiftelsen
- Mats Malm, professor, Svenska Akademiens ständige sekreterare
- Sven Nyman, Ekon dr h.c., civ.ek.
- Thomas Perlmann, professor, sekreterare i Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet och i Nobelkommittén för fysiologi eller medicin

Suppleanter

- Peter Brzezinski, professor, sekreterare i Nobelkommittén för kemi
- Ulf Danielsson, professor, sekreterare i Nobelkommittén för fysik

ALFRED NOBELS MINNESSTIFTELSE

Alfred Nobels Minnesstiftelse har till ändamål att främja utbildning, kultur, fred och vetenskaplig forskning bland annat genom att ekonomiskt eller på annat sätt bidra till Nobelstiftelsens verksamhet och ändamål.

- Astrid Söderbergh Widding, ordförande
- Hans Ellegren
- Vidar Helgesen
- Mats Malm
- Sven Nyman
- Thomas Perlmann
- Berit Reiss-Andersen

NOBEL GROUP INTERESTS AB

Bolagets syfte är att äga och aktivt förvalta aktier och andelar inom Nobelsfärens intressesfär. Bolagets uppdrag är även att underlätta den ekonomiska och administrativa samordningen mellan de olika enheterna i Nobelsfären.

- Astrid Söderbergh Widding, ordförande
- Peter Brzezinski
- Ulf Danielsson
- Hans Ellegren
- Vidar Helgesen
- Mats Malm
- Sven Nyman
- Thomas Perlmann
- Berit Reiss-Andersen

NOBEL PRIZE OUTREACH AB

Bolaget sprider kunskap om Nobelprisbelönade insatser och stimulerar intresse för vetenskap, litteratur och fredsarbete genom digitala kanaler och inspirerande evenemang. Bolaget ansvarar även för Nobelsfärens internationella verksamhet och partnersamarbeten.

- Vidar Helgesen, jur. kand, vd för Nobelstiftelsen, ordförande
- Peje Emilsson, grundare och styrelseordförande i Kreab Worldwide
- Mia Horn af Rantzien, ek. dr, styrelseledamot IIES, Misum och STINT
- Anita Krishnamurthi, Senior VP – STEM & Youth Engagement, After-school Alliance, Washington DC
- Marie Nilsson, vd för Mediavision
- Olav Njølstad, professor, direktör Norska Nobelinstitutet
- Karin Pettersson, Director of Public Policy, Schibsted
- Sree Sreenivasan, vd och medgrundare av Digimentors
- Inge Thulin, f.d. styrelseordförande och vd 3M
- Juleen Zierath, professor, medlem av Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet samt adjungerad medlem i Nobelkommittén för fysiologi eller medicin

STIFTELSEN NOBEL CENTER

Ansvarar för den publika verksamhet som bedrivs med utgångspunkt i Nobel Prize Museum. Nobelhuset AB har tidigare haft ansvaret för att bygga Nobel Center. Det ansvaret konsolideras nu i Stiftelsen Nobel Center.

- Vidar Helgesen, jur. kand, vd för Nobelstiftelsen, ordförande
- Birgitta Ed, teologie magister, präst och entreprenör
- Bente Erichsen, regissör, författare och f.d. vd på Nobels Fredssenter
- Emma Frans, doktor i medicinsk epidemiologi, forskare och författare

- Stein Olav Henrichsen, f.d. direktör Munchmuseet Oslo
- Thomas Perlmann, professor, sekreterare i Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet och i Nobelkommittén för fysiologi eller medicin
- Susanna Pettersson, verkställande direktör på Finska Kulturfonden, f.d. överintendent på Nationalmuseum
- Stefan Ränk, koncernchef Einar Mattsson AB
- Fredrik Wirdenius, rådgivare fastighetsinvesteringar

Adjungerade

- Per Krusell, professor, sekreterare i kommittén för priset i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne
- Monica von Schmalensee, arkitekt
- Åsa Wikforss, professor, medlem av Svenska Akademien

STIFTELSEN NOBELS FREDSSENTER

På Nobels Fredssenter i Oslo presenteras fredspristagarna och deras arbete, information om Alfred Nobel samt utställningar med fokus på dokumentärfotografi.

- Olav Njølstad, direktör Norska Nobelinstitutet, ordförande
- Kristine Fallet, styrelseledamot vald av personalen
- Anne Enger, tidigare stortingsrepresentant, statsråd och fylkesmann
- Siri Hatlen, egenföretagare, vice ordförande
- Nina Refseth, direktör Norsk Folkemuseum
- Lotta Wristel, projektchef Nobel Center

BOLAGSINFORMATION

NOBELSTIFTELSEN

- Vd: Vidar Helgesen
- Etablerat: 1900
- Adress: Sturegatan 14, Stockholm, Sverige
- Webbplats: nobelprize.org

NOBEL PRIZE OUTREACH AB

- Vd: Laura Sprechmann
- Etablerat: 2004
- Adress: Sturegatan 14, Stockholm, Sverige
- Webbplats: nobelprize.org

STIFTELSEN NOBEL CENTER

- (Nobel Prize Museum)
- Vd: Erika Lanner
 - Det ursprungliga Nobelmuseet öppnade 2001. Stiftelsen Nobel Center förvärvade per årsskiftet 2018/19 den verksamhet som bedrivs i Nobel Prize Museum.
 - Adress: Stortorget 2, Stockholm, Sverige
 - Webbplats: nobelprizemuseum.se

STIFTELSEN NOBELS FREDSSENTER

- Nobels Fredssenter
- Vd: Kjersti Flogstad
 - Etablerat: 2005
 - Adress: Brynjulf Bulls Plass 1, Rådhusplassen, Oslo, Norge
 - Webbplats: nobelpeacecenter.org

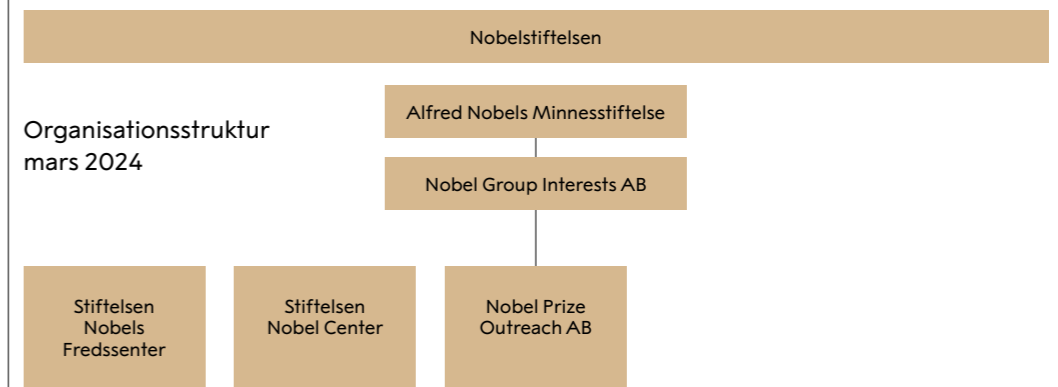
PARTNERS OCH DONATORER

De publika enheternas verksamhet inom Nobelsfären syftar till att sprida kunskap om Nobelpriset och vikten av vetenskap, litteratur och fredsfrågor. Genom våra program och initiativ vill vi uppmärksamma vår tids stora frågor, inspirera och uppmuntra till att göra skillnad. För att kunna bedriva denna verksamhet arbetar vi tillsammans med ett fåtal utvalda partners – företag, stiftelser och donatorer – som delar våra värderingar och mål. Huvuddonatorer till Nobelprismuseet är Erling-Perssons Stiftelse, Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse och Catarina och Sven Hagströmers

Astrid Söderbergh Widding, ordförande i Nobelstiftelsens styrelse

”Jag är övertygad om att i detta ögonblick i historien – med allt mer polariserade åsikter som tenderar att slita isär våra samhällen, med demokratier som undergrävs och med krig och konflikter över hela världen som fortsätter att orsaka så många offer – behöver vi mer än någonsin hålla Nobels vision i åtanke. Han trodde på kunskap, upplysning och strävan efter sanning.”

stiftelse. Huvudpartners till Nobelprismuseet är EF Education First, NIBE Group och Mannheimer Swartling. Projektpartner är Stiftelsen för Strategisk Forskning. Nobelprismuseet erhåller också stöd från Stockholms stad, Utbildningsdepartementet och Kulturdepartementet. Principal Partners av Nobel Week Lights är Stockholm stad, FAM och Grand Hôtel, Fagerhult, Einar Mattsson AB och Stockholms Handelsskammare. Supporting Partners är Fastighetsägarna och Barbro Osher Pro Suecia Foundation. Huvudpartner för Nobels Fredssenter i Oslo är Hydro

och Reitan Retail. Andra partners är Strawberry, Microsoft och Samler-Huset/Myntverket. Samarbetspartners är Grieg Foundation, Fritt Ord, Sparebankstiftelsen DNB, Flux Stiftelsen, Luminare, Klaveness Stiftelsen, Japan Institute, Bergesenstiftelsen. Nobels Fredssenter får även stöd från Kulturdepartementet and Oslo stad. Nobel Prize Outreachs globala publika verksamhet sker i samarbete med följande Nobel International Partners: 3M, ABB, Capgemini, EQT, H2 Green Steel och Scania. Nobel Prize Inspiration Initiative organiseras i partnerskap med AstraZeneca. Nobel Week

Dialogue arrangeras av Nobel Prize Outreach i samarbete med Carl Bennet AB, Göteborgs stad, Volvo Group och Västra Götalandsregionen. Supporting Foundation är Sten A. Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur. Volvo är Official Car of the Nobel Week. Nobel Prize Concert presenteras i samarbete med Konserthuset Stockholm med stöd från BNP Paribas. Novo Nordisk Fonden finansierar en serie dokumentärer inspirerade av Nobelpriset i Fysiologi eller Medicin. Fundación Ramón Areces är partners till podcastserien Nobel Prize Conversations.

Höjdpunkter i december

Nobel Peace Prize Forum, som ägde rum den 11 december på Oslo universitet, fokuserade på kampen för mänskliga rättigheter och demokrati i Iran, med tonvikt på situationen för kvinnor.

Målet med evenemanget var att ge deltagarna en möjlighet att lära sig mer om situationen iranier står inför i sitt dagliga liv, och hur resten av världen kan förstå problemen.

Deltog gjorde bland andra Shima Babaei och Elahe Tavakolian. Nobel Peace Prize Forum är en årligen återkommande konferens som arrangeras av Norska Nobelinstitutet.

Under inspelningen av *Nobel Minds (Snillen spekulerar)* möttes 2023 års Nobelpristagare i Bernadottebiblioteket på Kungliga slottet för ett samtal om lärande och forskning i en global värld.

Samtalet skedde i närvaro av Kronprinsessan Victoria och Prins Daniel som bland annat samtalade med ekonomipristagaren Claudia Goldin innan inspelningen började.

Programmet görs årligen i ett samarbete mellan Nobel Prize Outreach, SVT och BBC World. Programledare var Zeinab Badawi.

FOTO: GEIR ANDERS RYBAKKEN ØRSLEEN

FOTO: NANAKA ADACHI

FOTO: CLEMENT MORIN

FOTO: NANAKA ADACHI

FOTO: NIKLAS ELMÉHED

Nobelbanketten sammanföll med Stadshusets hundraårsjubileum, vilket inspirerade kvällens divertissement där Linus Fellbom och Magnus Lindgren stod för konstnärlig ledning. Medverkade gjorde 14 musiker ur Västerås Sinfonietta, 35 sångare från Västerås musikklassers flickkör vid Fryxellska skolan, tre musiker från bandet Blacknuss, samt operasångerskan Elisabeth Meyer och Magnus Lindgren som spelade flöjt och saxofon.

Kemipristagaren Louis Brus fick liksom alla pristagare ta emot diplom och medalj på Konserthusets scen på Nobeldagen. Kungliga Filharmonikerna, ledda av dirigent Alexander Hanson, stod för musiken under Nobelprisutdelningen. Julia Sporsén var sångsolist.

Under Nobelveckan i Stockholm gavs traditionsenligt Nobel Prize Concert i Konserthuset Stockholm. Där fick publiken möta den hyllade violinisten Julia Fischer och den världsberömda dirigenten Esa-Pekka Salonen tillsammans med Kungliga Filharmonikerna.

Rinkeby bibliotek

Det har blivit tradition att Nobelpristagaren i litteratur träffar skolelever på Rinkeby bibliotek. "Det här var väldigt starkt, det var en rörande upplevelse för mig", sa Fosse när han tog emot det häfte om Nobelpriset och Fosses författarskap som eleverna arbetat med under hösten.

Från idé till Nobelpris

I utställningen *Från idé till Nobelpris* fick besökarna möta Nobelpristagare i arbetet på väg mot nya genombrott, berättelser och insikter.

Redaktion: Annika Pontikis,
kommunikationschef,
Jonna Petterson, kommunikatör
och Ebba Holmberg, Content
Manager

Design och produktion:
Catrine Jurgander

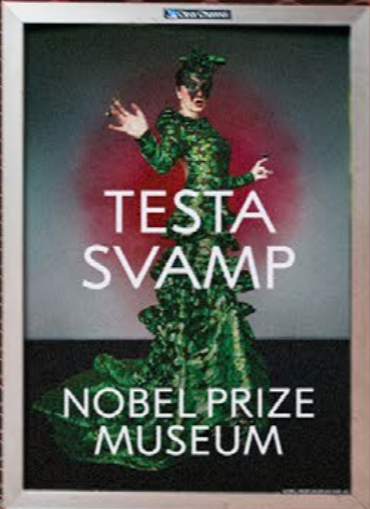
Tryck: By Wind, Ödeshög 2024
Papper: Scandia 2000 white

Alla bilder i verksamhetsberättelsen
är © Nobel Prize Outreach där inget
annat anges.

För frågor rörande verksamhets-
berättelsen, vänligen kontakta:
media@nobelprize.org

© Nobelstiftelsen 2024. Nobelpriset,
Nobel Prize och Nobelprismedaljen
är Nobelstiftelsens registrerade
varumärken

Nobelstiftelsen
Box 5232
102 45 Stockholm
Sverige

Nobelprismuseets utställning
*Fungi – svampar i konst och
vetenskap* marknadsfördes i en
uppmärksam kampanj under
hösten som bland annat kunde
ses i Stockholms tunnelbana.

FOTO: SHOMEI

